

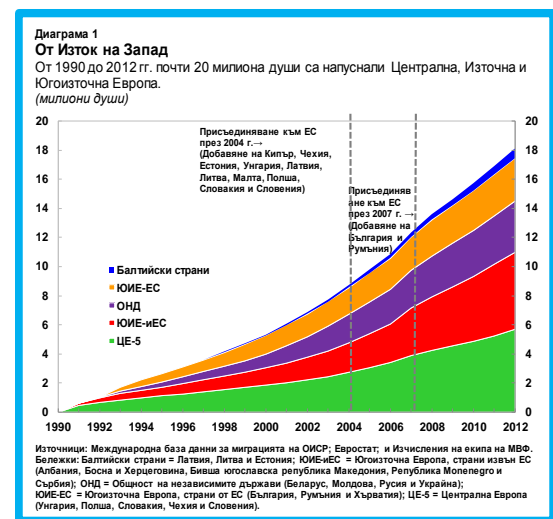
Емиграцията забавя процеса на догонване на Запада от Източна Европа

[Надим Илахи](#), [Анна Илина](#) и [Дария Захарова](#)

20 юли 2016 г.

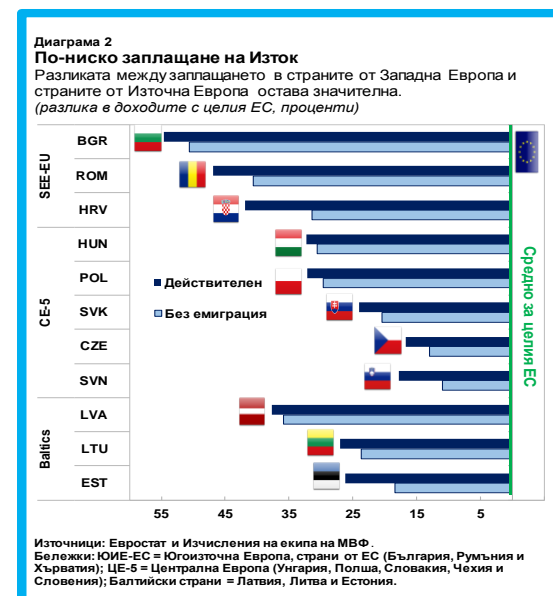
Отварянето на Източна Европа към останалата част на света в началото на 90-те години на ХХ век доведе до огромни ползи. Притокът на капитал и иновации доведе до по-добри институции, по-добро икономическо управление, както и до по-висока ефективност. От друга страна, това също така доведе до значителен и траен отлив на хора.

Почти 20 милиона души, предимно млади и квалифицирани източноевропейци—което се равнява на населението на Чехия и Унгария, взети заедно—са напуснали страната си пред изминалите 25 години в търсене на по-добри възможности в чужбина (Диаграма 1). И макар че те са допринесли за благосъстоянието на приемащите страни и на ЕС като цяло, тяхното заминаване е забавило растежа и доближаването до жизнения стандарт на напреднала Европа в родните им страни. Едно изследване от екипа на МВФ предлага варианти на политиката с цел уравнивяване на везните.

Емиграцията забави растежа в Източна Европа

Икономическата миграция се задвижва от личен избор. За източноевропейците мотивацията за напускане е основно по-добра работа и по-високо заплащане (Диаграма 2). Много от тези икономически имигранти са високо квалифицирани (напр. лекари, архитекти, инженери) и по-млади от среднестатистическото лице в собствените им страни. Колкото по-неефективна е държавата и колкото по-слаби са институциите (за охрана на върховенството на закона, поддържане на подотчетността и борба с корупцията) в родните им страни, толкова по-вероятно е младите и образованите да търсят по-добри възможности в чужбина. Макар че самите

емигранти обикновено са по-заможни и техните семейства у дома често се възползват от парични преводи, заминаването им отслабва икономическия потенциал на родните им страни.

Това поставя страните от Източна Европа в по-неблагоприятно положение (Диаграма 3). Изглежда, че масовата и устойчива емиграция е забавила както общите темпове на растеж на производство, така и темповете на растеж на глава от населението. Според анализи, проведени от екипа на Фонда, при липса на емиграция в периода от 1995 до 2012 г. реалният ръст на БВП би бил общо 7 процентни пункта по-висок от средната му стойност в региона. Някои умения са в недостиг, което води до понижаване на ръста на производителността на Изток. И макар че големият приток на парични преводи да е подкрепил инвестициите и потреблението, това също така е довело до поскъпване на валутния курс, което прави икономиките по-малко конкурентни. Освен това, изпращаните на роднини у дома пари са тласнали нагоре началните заплати и са поддронили стимулите за работа. В резултат на това заплатите са се увеличили по-бързо от производителността, което еродираща възвръщаемостта на инвестициите и отслабва стимулите за инвестиране в родните страни.

Поради намаленото производство държавните разходи за социални помощи са се увеличили спрямо БВП. Напускането на младите засилва вече съществуващата тенденция възрастните хора да заемат все по-голям дял от населението, което води до повече пенсионни разходи като дял от БВП. Правителствата са склонни да отговорят на този натиск върху бюджета с повишаване на данъците върху труда, което понижава стимулите за работодателите да разкриват работни места и по този начин прави бюджетната структура още по-неблагоприятна за разкриване на нови работни места и растеж.

Напускането на някои от най-младите и умните източноевропейци затруднява процеса на догонване на напреднала Европа.

Предимство за Европа като цяло

А какво е въздействието на миграцията от Изток на Запад върху приемащите страни? Миграцията по посока на Запад очевидно е допринесла за по-силен растеж в страните от Западна Европа и представлява икономическо предимство за ЕС като цяло. Като такава, икономическата миграция е показател за успех на проекта на ЕС, който вижда свободата

на движение като необходимо условие за по-голяма икономическа интеграция и, в крайна сметка, по-високи доходи за всички.

В контекста на продължаващите значителни доходни и институционални различия между Изтока и Запада, може да се очаква, че факторите на привличане и отблъскване, движещи емиграцията от изток ще се задържи за известно време. Нещо повече, тенденциите могат да се засилят още повече в контекста на подготовката на нови страни за присъединяване към ЕС.

От полза за всички

Като цяло, членството в ЕС донесе значителна полза за Източна Европа. Сега какво може да се направи, за да се гарантира, че свободното движение на хора води до резултат, който да е печеливш както за изпращащите, така и за получаващите работна ръка страни? Въпреки че има задачи за свършване на място, има и място за отговор на общоевропейско равнище.

- **За Източна Европа:** по-добрите институции и икономически политики в родните страни биха направили по-привлекателно за местното население да не напуска, за емигрантите да се върнат и за хора от други страни да търсят работа в Източна Европа. По-нататъшна либерализация на имиграционните режими, особено за квалифицирани работници, също може да се вземе предвид. Правителствата могат да направят повече по посока на работата с диаспорите в чужбина с оглед на привличане на техния опит и спестявания, както и да предоставят повече стимули за хората да инвестират, вместо да харчат паричните преводи. Освен това, може да се направи повече за запазването и по-доброто използване на наличната работна сила, например чрез по-добро координиране на образованието с нуждите на бизнеса от работна ръка и чрез осигуряване на повече възможности за обучение на работното място. Изборът на подходящи политики на свързания с емиграцията фискален натиск също е от значение: избягването на увеличаване на данъците върху труда и разчитането повече на данъци върху потреблението би било по-благоприятно за инвестиции и растеж в дългосрочен план.
- **За ЕС:** като се има предвид, че миграцията от Изток на Запад е от полза за ЕС като цяло, това е аргумент в полза на по-добро преразпределение на печалбите. Например, размерът и направлението на структурните и кохезионните фондове — трансфери от по-богати към по-бедни региони на ЕС — могат определено да елиминират негативните последици от емиграцията върху икономическия потенциал на изпращащите страни. Това също би било в съответствие с целта на ЕС за намаляване на икономическите и социалните различия в отделните региони и за насърчаване на устойчиво развитие.

*****

Надим Илахи е Ръководителят на мисията в Босна и Херцеговина и Заместник ръководител в Европейския отдел на МВФ, отговарящ за Унгария и Хърватия. Преди това той е работил като Ръководител на мисиите в Албания и Черна гора. Неговата изследователска и аналитична работа е фокусирана върху характера и последствията от вторични ефекти по отношение на други страни и макроикономическата роля на суверенните инвестиционни фондове.

Преди да започне работа в МВФ през 2000 г., г-н Илахи е бил преподавател в Университета „Макхил“ (McGill University) в Канада и Лахорския университет по управленски науки (Lahore University of Management Sciences) в Пакистан. Има бакалавърска и докторска степен от Калифорнийския университет (University of California).

Анна Илина в момента оглавява отдела за регионални изследвания на нововъзникващи пазарни икономики в Европейския департамент (дирекция) на МВФ. През последните години е работила по *Доклада за световната финансова стабилност* (в департамента „Парични и капиталови пазари“ на МВФ) и по Упражнението за ранно предупреждение (в департамента „Стратегия, политика, и преглед“ на МВФ). Има докторска степен по икономика от Университета на Пенсилвания (University of Pennsylvania).

Дария Захарова оглавява звеното за Полша и Балтийските страни в Европейския департамент на МВФ и е Ръководител на мисията в Полша. По-рано е оглавявала мисии в Словения, Исландия и Словакия. Изследователските ѝ интереси обхващат широк кръг от въпроси, включително и икономически растеж, фискална и парична политика и институции, както и управление на капиталовите потоци. Има докторска степен по икономика от Университета на Минесота

(University of Minnesota). Преди да започне работа в МВФ през 2000 г. е работила като младши анализатор в Банката на федералния резерв в Минеаполис.